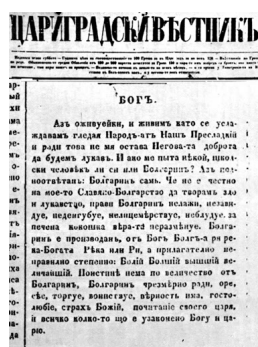

Почти едновременно с него в Македония работи буйният патриот Йордан Хаджи Константинов Джинот, напомнящ със своя стихийен устрем към правдата и с

войнстващата си омраза към потисника Неофита Бозвели.

Джинот е роден във Велес през 1818 год. Учител в разни градове на Македония и дописник на „Цариградски вестник“, той е в посгоянна борба с фанариоти и турци. Нищо не можело да сломи неговия борчески дух-дори и заточението. Арестуван през 1861 год., той е трябвало да измине при неподдаващи се на описание страдания стотици километри пеш до Айдин (Мала Азия), като по пътя едно от заптиетата го ударило с камшика си тъй, че пръснало окото му... но и когато се върнал от заточение през 1864 год. - уморен, с едно око, - Джинот пак продължил да учи народа и да работи за изгонване на гръцките свещеници. Той въвежда в Македония вза-имоучителната метода при обучението, държи на народа пламенни речи и изпраща пълни с патриотични възгласи дописки и диалози до „Цариградски вестник“. Привеждам тук цитат от една негова изповед, за да почувства читателят непосредствено националния патос на Джинот, тъй родствен по темперамент и безстрашие на Раковски:

„... и ако ме пита някой школки човек, си ли ти българин? Аз полно отвам: българин сам. Че не е честно на моето славяно-българство да творам зло и лукавство. Прави българин не лажи, не завидуйе, не денгубуе, не лицемерствуе, не блудуе, за печена кокошка верата не разменуе. Българин е производан от Бог Болг-а ря река Богата или Ри, а прилагателно неправилно степенно: Болий, Болший, виший, вели-чайший. Поистине, нема по-величествено от българин. Българин чрезмерно ради, оре, сее, торгуе, во-инствуе, верност има, гостолюбие, страх Божий, почитание своего Царя...”

„Ради това аз съм българин и моето благородно българство не мя допуска да не бидам

добър, за това имам вера, и надежда, и любов, и човечество, и учителство, сос което туне делим роду моему, и кой иска без лицепрятие, и без пристрастие учител - ето кой сам во пламени рачения, разпален сам подобно Етна и Хекли, и Вулкан диамантов венец ми кова. Нека служам роду моему ако и за крива Бога! Не е честно мене, болгарину, да отчаявам и да вракям зло за зло. Болгарин прави и верни и благородни човек, болгарин е любител всякое добро, болгарин е срамота да се отрицува от своят род и язык... За това долж-ни сме да ся жертвуваме за братята наши, пресладки болгари!"

Тук трепти във всеки слог родолюбието на Паисия и на Раковски. Под влияние на последния Джинот учи чужди езици, между които и санскритски. Той знаел добре гръцки, турски, албански, румънски и цигански - дори се заел да прави сравнителен речник. Събирал стари ръкописи и други културни паметници, за които печатал проучвания и в „Гласник друштва српске словесности“. Джинот подобно на Ив. Богоров дал интересни описания на някои български градове - Враня, Велес, Прилеп, Струмица, Дойран, Кукуш, Скопие и др.

Училището на Джинот в Скопие привлича ученолюбиви младежи от Куманово, Призрен, Тетово и друга далечни и близки селища. Макар и да бил извънредно строг, непримирим и дори надменен, Джинот се ползвал в Скопие с обща почит. Васил Кънчов със своята образцова монография „Град Скопие“ дава следния портрет на този най-заслужил народен будител: „Джинот водил строг монашески живот, останал неженен до смъртта си, хранил се и живял много скромно, но се обличал хубаво и мразил ония, които занемарват дрехите си и чистотата на тялото си. Винаги имал чиста бяла риза, добре колосана, хубава връзка и красиви европейски дрехи. Имал ръст по-долу от среден, бил е сух и имал тънки приятни черти на лицето. Очите му били живи и погледът остър. Той е бил човек много самонадеян, имал е хубав увлекателен говор и е пленявал простолюдието"... Според програмата, която отпечатал в бр. 68 на „Цариградски вестник“ (1852 год.), в скопското училище Джинот преподавал: благонравие, география, граматика, аритметика, църковна история, катехи-зис, учение за полиците и облигациите, руски език, сръбски език, славянска граматика, числителница (прости раздробления и тройно правило), всемирна история, антропология, учение за планините, чар-шийски дневник, митология, биографии на Кирила и Методия и на други бележити мъже, речник на 500 славяно-руско-български думи с етимология, славянско граматическо склонение, енциклопедия и др. Цялата тая материя Джинот преподавал сам. Учениците му били поделени на три степени, или поточно на три отделения: детовоспитно, гимназиално и църковно...

Едновременно с децата Джинот - подобно на всички народни будители от онова време - просвещавал и възрастните, като ходел по домовете с наро-чита възпитателна цел или

като ги събирал в черквата или училището да чуют словото му по някой въпрос от църковната или политическата история, както и по злободневни въпроси от нравствен и стопански характер.

Със своята горда и титаническа вяра в народа си, в неговия морал и в героизма му, Джинот обикаля цяла Македония и Югозападна България, за да изучи родната земя и да проповядва. Онова, което наблюдава в живота на българите и на другите народности групи, той изнася в печата - все със желание да поучава и да съдействува за събуждането на своите братя. „Имат ли българите соседи? - пита той в една дълга дописка от 1852 год. и отговаря: - Имат, но са достойни и тези за съжаление: греци, цинцаре, куцоцинцере, тоскогреци, гегогреци, бугарогреци, цинцарогреци - всичките прости и неучени.” В същата дописка Джинот дава някои извънредно ценни сведения за македонските градове:

„Охрид е за съжаление, защото охридчани се гнусат от своя български език. Дано Бог ги вразуми. Дебар, Кърчова, Галик, Река - българи в злохуди места, страдаят от дивих арнаутов, но са големи майстори, имат прочут манастир Св. Иван, монаси българе. Скопие град стар, велик и чудесен. Скопяни са стари българе, но како се вселили между тех 10 къщи арбаногегогреци, променили нрави и гостолубия болграский”... Почти за всички градове, които поменава, Джинот пише, че са „неучени, лениви”, велешани - неговите съграждани - са „излишно горделиви, суеверни, лъжливи - но и трудолюбиви, песнопевци, неустрашими, бистроумни и непокорни”...